

Väitöskirja äänestys- ja suosiofunktioista ja poliittisista suhdannevaihteluista

ERKKI KOSKELA

professori

Helsingin yliopisto

Filosofian tohtori *Martti Nybergin* kansantaloustieteen alaan kuuluva väitöskirjatyö *Interaction between the Economy and Politics in Finland: A Study on Popularity of Parties and Political Business Cycles*, (148 s.) Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis, A-170, 2000, Helsinki, käsittelee poliittisten ja taloudellisten tekijöiden vuorovaikutusta Suomessa kahdesta toisiaan täydentävästä perspektiivistä.

Toisaalta siinä tutkitaan niin sanottuja äänestys- ja suosiofunktioita eri puolueille, eli sitä, miten erilaiset taloudelliset muuttujat kuten esimerkiksi työttömyys, inflaatio ja reaalisen kulutuksen muutos, äänestäjien tulevaisuutta koskevat odotukset ja puolueiden asema hallitusoppositio -linjalla vaikuttavat puolueiden suosioon joko eduskuntavaaleissa tai kyselytutkimuksiin perustuvissa kannatusmittauksissa. Äänestysfunktioita estimoidaan eduskuntavaaleja koskevalla vuosiaineistolla ajanjaksolta 1948–1994 ja suosiofunktioita kuukausiaineistolla ajanjaksolta 1983:6–1995:3. Tutkimuksen kohteena ovat neljä suurinta puoluetta: Kansallinen Kokoomus, Suomen Keskusta, Sosialidemo-

kraattinen puolue ja Vasemmistoliitto. Kirjoittaja käyttää myös puolivuosiaineistoa ajanjaksoilta 1983:2–1995:1 arvioimaan subjektiivisten, taloudellista tilaa koskevien odotusten vaikutusta puolueiden suosioon.

Toisaalta Nyberg analysoi niin sanotuista poliittisista suhdannevaihteluista esitettyjä hypoteeseja. Ideana on tutkia vaalien, talouspolitiikan – tässä työssä finanssipolitiikan – välineiden sekä inflaation, työttömyyden ja reaalisen bruttokansantuotteen välisiä riippuvuuksia. Poliittisiin suhdannevaihteluihin liittyviä hypoteeseja arvioidaan vuosiaineistolla ajanjaksolta 1960–1993. Poliittisia suhdannevaihteluita voi syntyä kun hallitus yrittää vaikuttaa talouspolitiikan avulla kansantalouden tilaan omien poliittisten tavoitteidensa saavuttamiseksi.

Vaikka Suomesta on jonkin verran tehty tutkimusta molemmistakin aihepiireistä, on oikeutettua todeta, että systemaattinen empiirinen tutkimus näistä asioista on tähän saakka puuttunut. Tässä suhteessa filosofian tohtori Martti Nybergin tutkimus täyttää tärkeää aukkoa kotimaisessa kirjallisuudessa.

Työ etenee seuraavasti. Luvussa 2 esitetään katsaus äänestys- ja suosiofunktioiden 'teoriaan' ja lähinnä muualla tehtyyn empiiriseen tutkimukseen, ja luvussa 3 kuvataan lyhyesti Suomen taloudellista ja poliittista kehitystä tutkimusajanjaksoilla. Luvussa 4 esitellään estimoitavat mallitasmennykset poliittisten puolueiden suosioon vaikuttavista tekijöistä. Luvussa 5 raportoidaan estimoitujen mallien diagnostiikkaa muun muassa jäännöstermien ominaisuuksia, mallien funktiomuotoa ja parametrien stabiilisuutta testaamalla. Ensimmäisessä pääluvussa 6 raportoidaan laajasti äänestys- ja suosiofunktioestimointeja vaihtelevin täsmennyksin neljälle suurimmalle puolueelle. Työn toisessa pääluvussa 7 käydään läpi kirjallisuudessa esitettyjä hypoteeseja poliittisista suhdannevaihteluista ja raportoidaan jälleen suuri joukko erilaisia täsmennyksiä siitä, miten hallituspolitiikan voidaan ajatella vaikuttavan joko talouden lopputulemiin ja/tai politiikan välineiden käyttöön vaalien läheisyydessä.

Estimointitulosten mukaan inflaatio ja työttömyys vaikuttavat poliittisten puolueiden suosioon, joskin eri tavalla niin, että esimerkiksi kokoomus ja keskustapuolue kärsivät, mutta sosiaalidemokraatit ja vasemmistoliitto hyötyvät työttömyyden kasvusta. Tämä tulos on sopuisuudessa niin sanotun »issue priority»-hypoteesin kanssa, jonka mukaan eri puolueilla on erilaisia työttömyyteen liittyviä prioriteetteja, joiden tausta lienee erilaisissa painotuksissa mitä tulee tulonjakoon. Kirjoittaja arvioi myös niin sanottua »vastuullisuus»-hypoteesia, jonka mukaan äänestäjät pitävät vallassaolijoita vastuullisina taloudellisesta kehityksestä. Tämän hypoteesin mukaan 'hyvät' ajat (alhainen työt-

tömyys) lisäävät ja 'huonot' ajat (korkea työttömyys) vähentävät hallituksen suosiota. Nybergin raportoimat tulokset tukevat tätä jo »paljalle silmälle» ainakin ajoittain ilmeiseltä näytävää havaintoa. Kirjoittaja arvioi myös useita muita puolueiden kannatuksesta esitettyjä hypoteeseja, kuten talouden rakennemuutosten ja kansalaisten subjektiivisten arvioiden potentiaalista merkitystä. Nybergin tapaa täsmentää äänestys- ja suosiofunktiot niin, että selittävien muuttujien summa ei ole nolla, voidaan kritisoida.

Mitä tulee 1970-luvun puolivälissä syntyneeseen poliittisten suhdannevaihteluiden teoriaan ja sen jälkeen esitettyihin hypoteeseihin, estimointitulokset viittaavat siihen, että finanssipolitiikan instrumenteissa näyttää olevan vaaleihin liittyvää sykliä, mutta todistusaineisto makrotaloudellisiin muuttujiin liittyvistä sykleistä on lievästi sanottuna heikohkoa. Mitä hypoteesia tämä tulos tukee, on mielestäni jäänyt hieman avoimeksi.

Työ on ensimmäinen perusteellinen empiirinen tutkimus poliittisten ja taloudellisten tekijöiden vuorovaikutuksesta Suomessa. Nyberg on estimoinut poikkeuksellisen suuren määrän tutkimuskenttään liittyviä malleja, joiden taustana ovat hypoteesit hän poimii pääosin kansainvälisestä kirjallisuudesta. Työn vahvuutena on kirjoittajan itsenäinen ja asiantunteva modernin ekonometrian välineistön käyttö asetettujen kysymysten tutkimiseen. Välillä tosin poikkeuksellisen runsas mallivalikoima ja ajoittain mekaaninen raportointitapa vaikeuttaa »metsän näkemistä puilta», mutta tätä ongelmaa korjaa tutkimuksen hyvä yhteenveto.